

آموزه شماره ۱۳ و ۱۴

نام درس : پاستل روغنی — مداد شمعی (صفحات ۷۴ تا ۸۰ کتاب درسی)						
کلید واژه‌ها : پاستل روغنی - مداد شمعی، مقوای مات بافت‌دار یا گلاس، قلم‌مو، ابزار نوک تیز، خراشاندن، حرارت دادن، اتوی داغ						
اهداف رفتاری درس : انتظار می‌رود فراگیرنده در پایان این درس بتواند : — پاستل و انواع آن را و شیوه کاربرد آنها را توضیح دهد. (شناخت ابزار و وسایل کار موردنیاز و شیوه‌های بکارگیری آن) — یک تصویرسازی با شیوه پاستل انجام دهد.						
پیش‌دانسته‌های هنرجویان : نظری : — عملی : در سال‌های تحصیلی ابتدایی و راهنمایی هنرجویان تجربه‌های فردی با پاستل روغنی و مداد شمعی را داشته‌اند.						
طرح درس : — هنرجویان را با ابزار و وسایل کار مورد نیاز (انوع پاستل‌ها، مداد شمعی‌ها، مقواها و ...) آشنا کنیم و شیوه‌های نگه‌داری از ابزار و رعایت نکات ایمنی به‌ویژه در خصوص کار با اتوی داغ را به آنها آموزش دهیم. — شیوه رنگ‌گذاری توسط مدادهای شمعی و یا پاستل‌های روغنی را آموزش دهیم.						
جدول طرح درس هنرآموز :						
<table><tr><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td></td><td></td></tr></table>						
رویکردهای یاددهی — یادگیری : رویکرد فرایندی — اکتشافی، روش آموزش یا نمایش روش کار به صورت فعال						
ارزش‌یابی : به‌صورت کارپوشه یا ژورمان (داوری) ارزش‌یابی شود. (ارزش‌یابی عملی با استفاده از چک لیست با ارائه شاخص‌ها)						
مکان‌های بازدید : نمایشگاه‌های تصویرسازی، سایت‌های هنری مرتبط						
منابع و مآخذ : کتاب‌های مصور داستان کودکان و نوجوانان، کتاب‌های مصور درسی در دوره ابتدایی، سایت‌های هنری						

پاستل روغنی^۱ — مداد شمعی^۲

واژه پاستل از همان Paste به معنای خمیر به دست آمده و Pastel به معنای خمیر مدادرنگی است اما در حقیقت ابزاری است برای هنرمندان تا آثاری زیبا و چشمگیر خلق کنند.

پاستل روغنی امروزه با تنوع رنگ‌های زیاد در بازار عرضه می‌شود و نسبت به سایر ابزار و وسایل طراحی، ارزان‌ترین ابزار به‌شمار می‌رود (تصویر ۱). انواع پاستل‌های روغنی و مدادهای شمعی به شکل قلمی و استوانه‌ای هستند و از رنگدانه به اضافه روغن‌های گیاهی، که به آنها خاصیت چسبندگی می‌بخشد، تشکیل شده‌اند (تصویر ۲). بعضی از لوله‌های استوانه‌ای نرم‌تر از بقیه هستند که این به دلیل تفاوت‌های کمی است که در ترکیبات آنها وجود دارد.

تصویر ۱ — نشان دهنده تنوع رنگی پاستل‌های روغنی و مداد شمعی است.

۱— Oil Pastel

۲— Wax Crayon

تصویر ۲- رنگدانه‌ها را مشاهده می‌کنید که به آنها روغن اضافه شده است.

به طور کلی مداد شمعی و پاستل روغنی را در یک گروه از ابزار نقاشی دسته‌بندی می‌کنند. ولی با کمی تفاوت در ترکیبات، دارای تفاوت‌هایی هستند. پاستل‌های روغنی، بیشتر خمیری هستند و نرم‌تر روی مقوا می‌نشینند و پوشاندگی بیشتر و بهتری دارند ولی مدادهای شمعی، چرب‌تر و شمعی (مومی) هستند و در برابر رنگ‌های حلال در آب از خود مقاومت بیشتری نشان می‌دهند. رنگ‌های پاستل روغنی و مداد شمعی بسیار شفاف و نقاشی با آن نسبتاً ساده و دلنشین است.

اقسام متنوعی از آنها در بازار وجود دارد، بعضی از آنها خشک هستند و نیاز به ضربه‌های بیشتری برای اثرگذاری دارند. برخی از آنها چرب‌تر و شمعی هستند و بعضی از آنها بسیار نرم‌اند و با ضربه‌های ملایمی به روی مقوا می‌نشینند. پیشنهاد می‌شود برای هریک از تکنیک‌های مداد شمعی و پاستل روغنی از نوع مناسب آنها استفاده شود. نحوه استفاده از این ابزار، برای مثال، نحوه قرار گرفتن پاستل روغنی در دست را در تصویر ۳ مشاهده می‌کنید.

تصویر ۳- نحوه قرار گرفتن پاستل روغنی در دست را مشاهده می‌کنید.

حرکت مدادشمعی به روی مقوا و ضربه‌های مناسب در ایجاد بافت‌های متنوع، و ترکیب مناسب رنگ‌ها در ایجاد جذابیت این تکنیک مؤثر است. در طراحی با پاستل روغنی و مداد شمعی اغلب برای رنگ‌آمیزی کار را از رنگ‌های تیره به روشن، شروع می‌کنیم. در زمانی که نوک پاستل روغنی و مدادشمعی گرد شده است و نمی‌توان به راحتی به آن جهت داد، سرپاستل روغنی و

مدادشمعی را مطابق تصویر ۴ با کاتر می تراشیم. برای تمیز کردن پاستل روغنی و مداد شمعی از یک تکه پارچه پنبه ای کمک می گیریم و به راحتی رنگ های دیگر را از روی آنها پاک می کنیم (تصویر ۵).

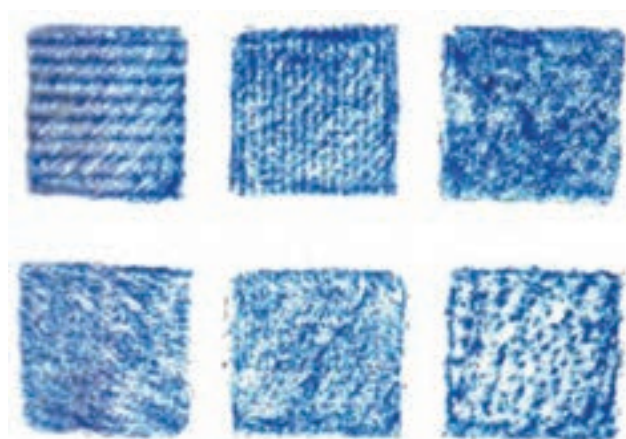

تصویر ۴- نحوه تراشیدن مداد شمعی یا پاستل روغنی توسط کاتر

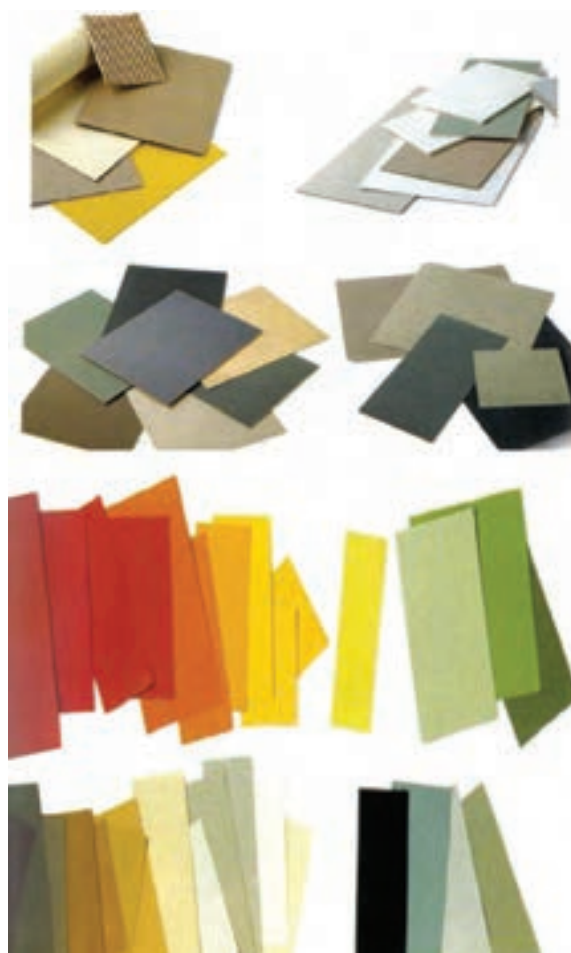
تصویر ۵- برای تمیز کردن پاستل روغنی یا مداد شمعی از یک تکه پارچه کمک می گیریم.

به وسیله پاک کن می توان بافت هایی به روی مدادشمعی و پاستل روغنی ایجاد نمود که میزان فشار دست و ضربه های پاک کن در ایجاد بافت های متفاوت مؤثر است. مقواهای فشرده و کمی موج دار در رنگ های متنوع مناسب کار با پاستل روغنی و مداد شمعی هستند و هر کدام از زمینه های کار یک بافت جدید و متفاوت ایجاد می کنند (تصویر ۶).

تصویر ۶- بافت‌های مختلفی که با پاستل روغنی و مداد شمعی به روی زمینه‌های مختلف ایجاد شده است.

تنوع دادن در ابزار و تجربه کردن با مقواهای مختلف نتیجه کار را چشمگیرتر می‌کند و اثری تازه و بدیع به وجود می‌آورد. پیشنهاد می‌شود اجازه تجربه و جست‌وجو به هنرجویان داده شود زیرا تکنیک‌هایی که ذکر خواهد شد نیز حاصل تجربیات دیگران است. در تصویر نمونه‌هایی از مقواها و زمینه‌های کار مشاهده می‌شود (تصویر ۷).

تصویر ۷- انواع مقواها و زمینه‌های مختلف رنگی که می‌توان روی آنها با مداد شمعی و پاستل روغنی تصویرسازی کرد.

ابزار و وسایل موردنیاز :

- ۱- انواع مدادشمعی یا پاستل روغنی
- ۲- مقوای پاستل در رنگ‌های مختلف
- ۳- کاغذهای متنوع
- ۴- رنگ‌های حلال در آب مانند رنگ‌های جوهری (اکولین)، آبرنگ، رنگ‌های رقیق شده
- ۵- مقوای مخصوص
- ۶- مقوای گلاسسه
- ۷- قلم‌مو (شماره‌های مختلف)
- ۸- جوهر راپید
- ۹- اتو
- ۱۰- گواش سفید
- ۱۱- کاتر یا ابزار نوک تیز
- ۱۲- گوش پاک‌کن

انواع شیوه‌های پاستل روغنی و مدادشمعی

- ۱- شیوه سایشی یا هاشور
- ۲- شیوه مقاومت در برابر آب
- ۳- شیوه سیاه قلم کردن (جوهر راپید و خراش)
- ۴- شیوه گلاسسه و خراش
- ۵- شیوه حرارت
- ۶- شیوه ایجاد بافت از طریق کاغذ مرطوب رنگ شده و پاستل روغنی سیاه
- ۷- شیوه مداد شمعی و چروک (مطالعه آزاد)
- ۸- شیوه پاستل روغنی روی بوم (مطالعه آزاد)
- ۹- ترکیب شیوه‌های مختلف باهم

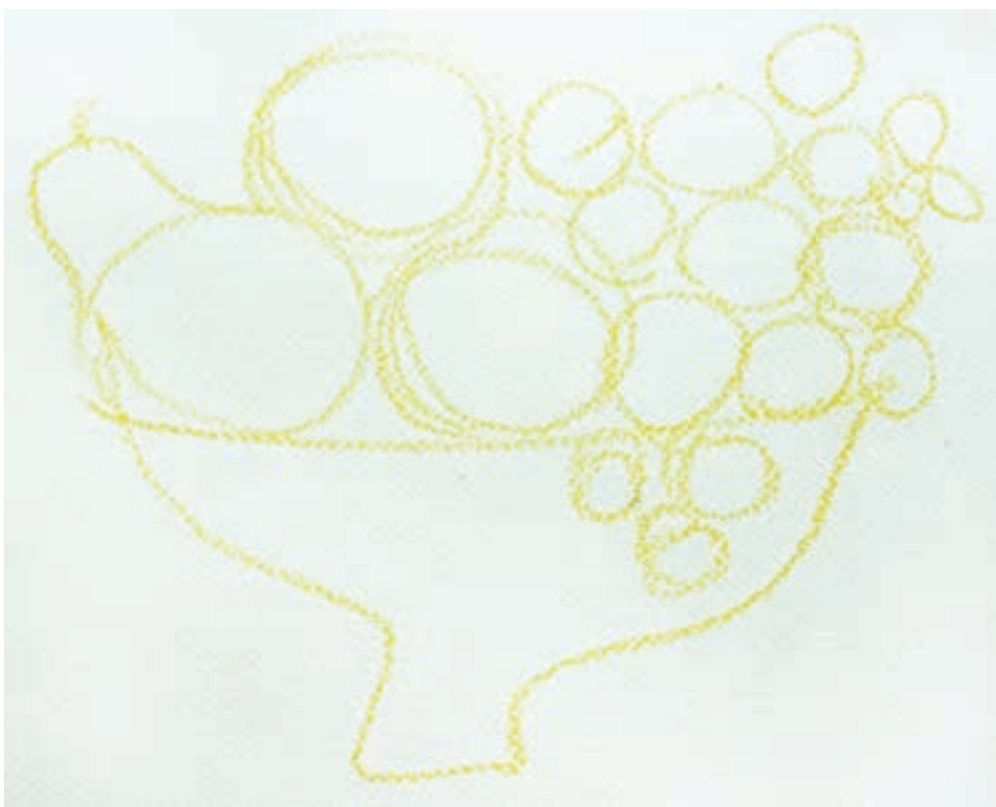
فعالیت

۱- شیوه سایشی و هاشور

روش کار : در تکنیک سایشی به روش‌های متفاوتی می‌توان رنگ آمیزی نمود که به دو روش آن اشاره خواهیم کرد :

الف) ابتدا طرح را توسط مدادی که رنگ آن باعث چرک شدن رنگ‌های بعدی نشود روی مقوای پاستل منتقل می‌کنیم (تصویر ۸). سپس رنگ‌های هر بخش تصویر را با توجه به منبع نور قرار می‌دهیم (تصویر ۹). پس از آن رنگ تیره‌تر هر بخش را روی رنگ قبلی قرار می‌دهیم (تصویر ۱۰). سپس با انگشت و یا گوش پاک‌کن رنگ‌های هر بخش را محو می‌کنیم (تصویر ۱۱). در مرحله بعد رنگ‌های تیره‌تر را قرار می‌دهیم که حجم موردنظر را بهتر نشان می‌دهند (تصاویر ۱۲).

تصویر ۸- طراحی اولیه روی مقوا توسط مداد رنگی با توجه به موضوع

تصویر ۹- رنگ گذاری با توجه به منبع نور

تصویر ۱۰- رنگ‌های تیره را به روی سطوح قرار می‌دهیم

تصویر ۱۱- محو کردن رنگ‌های هر بخش با انگشت یا گوش پاک‌کن

تصویر ۱۲- الف) گذراندن خطوط و سطوح تیره در تصویر

تصویر ۱۲- ب) بخشی از تصویر الف

ب) ابتدا طرح را به روی مقوای موردنظر منتقل می‌کنیم سپس از رنگ‌های تیره شروع به رنگ‌آمیزی می‌کنیم. می‌توانیم کل اثر را رنگ‌گذاری کنیم و سپس رنگ‌های روشن را به ترتیب به روی کار می‌آوریم (تصویر ۱۳). در انتها با رنگ‌های سفید و یا روشن نورهای مناسب را قرار می‌دهیم. جذابیت مدادشمعی در ایجاد همین روشنی‌های دلنشین است. می‌توان از گواش سفید برای نور در اشکال استفاده کرد و یا با کاتر رنگ بعضی قسمت‌ها را برداشت که با این کار نور و روشنی به روی سطوح ایجاد می‌شود (تصاویر ۱۳).

تصویر ۱۳- الف) در این شیوه سایشی ابتدا رنگ تیره و سپس رنگ روشن را روی رنگ قبلی قرار می‌دهیم.

تصویر ۱۳- ب) تمام قسمت‌های تصویر به همان روشی که توضیح داده شده رنگ‌آمیزی شده است.

تصویر ۱۳- ج

در شیوه سایشی می توان به صورت جهت دار مداد شمعی یا پاستل روغنی را در دست گرفت و سپس رنگ های بعدی را به روی رنگ قبلی قرار داد. و نیز می توان رنگ را روی رنگ قبلی با کمی فشار دست ترکیب کرد و محو ساخت. توجه داشته باشیم که میزان گذاردن رنگ توسط پاستل روغنی و مداد شمعی به روی مقوا از حد خود بیشتر نشود. زیرا دیگر نمی توان رنگ دیگری روی رنگ قبلی گذارد و رنگ به اصطلاح اشباع شده است (تصاویر ۱۴ تا ۱۷).

تصویر ۱۴- پاستل روغنی، زهره عطار

تصویر ۱۵-ب) رنگ‌های روشن به روی رنگ‌های تیره به صورت سایشی قرار گرفته‌اند.

تصویر ۱۵-الف) تصویرسازی به شیوه سایشی به روی مقوای تیره، زهره عطار

تصویر ۱۶- تصویرسازی با استفاده از شیوه سایشی،
انر آندره پریگنت

تصویر ۱۷- الف) شیوه پاستل روغنی، سایشی، ابتدا مقوا با یک لایه رنگ روشن پوشیده شده است و سپس رنگ‌های دیگر به روی آن قرار گرفته‌اند.

تصویر ۱۷-ب) شیوه پاستل روغنی، سایشی، با قلم شماره پایین خطوط و سطوح تیره و روشن را به روی سطوح دیگر می آوریم.

تصویر ۱۷-ج) شیوة باستل روغنی، سایشی، به خطوط ظریف سیاه و سطوح سفید که به اثر جذابیت بخشیده‌اند توجه کنید.